

Apostlagärningarna 4. Övers och komm: Bo Giertz

Apostlagärningarna Kapitel 4 Apostlarna blir anhållna, förhörda och hotade (4:1–22)

Översättning

Medan de ännu talade till folket kom prästerna och tempelkommendanten och sadduceerna över dem, uppbragta över att de undervisade folket och predikade om uppståndelsen från de döda genom Jesus. De arresterade dem och höll dem fängslade till nästa dag, eftersom det redan var kväll. Men många som hade hört Ordet kom till tro, och männens antal var nu omkring fem tusen.

Nästa dag samlades deras ledare och de äldste och skriftlärde i Jerusalem. Där var översteprästen Hannas och Kaifas och Johannes och Alexander och alla de andra som var av översteprästerlig släkt. Så ställde man dem på de anklagades plats och frågade dem: Hur har sånt folk som ni kunnat göra det här? Vad är det för krafter ni använder er av? Eller vems namn? Då blev Petrus fylld av helig Ande och sade till dem: Ni folkets rådsherrar och äldste, om vi i dag skall förhöras, därför att det skett en välgärning mot en sjuk människa, och om ni vill ha reda på hur den här mannen har blivit hjälpt, då skall ni veta, ni allihopa och hela Israels folk, att detta har skett i Jesu Kristi nasareens namn, hans som ni lät korsfästa, men som Gud har uppväckt från de döda! Det är Jesus som har gjort, att mannen står här frisk och färdig framför er. Han är den stenen, som blev förkastad av husbyggarna — av er själva — men som har blivit en hörnsten. I ingen annan finns det frälsning. Inte heller finns det något annat namn under himlen, som givits åt oss människor, genom vilket vi kan bli frälsta.

När de såg hur frimodiga Petrus och Johannes var, blev de häpna, eftersom de hade klart för sig att de var olärda män ur folket. Men de visste att de hade varit tillsammans med Jesus, och eftersom de såg mannen som blivit botad stå där bredvid dem, kunde de ingenting svara. De befallde dem att lämna rådssalen, och så överlade de med varandra och sade: Vad skall vi ta oss till med de här människorna? Att det har skett ett uppenbart under genom dem, det står klart för alla som bor i Jerusalem och det kan vi inte förneka. Men för att det här inte skall sprida sig ännu mer bland folket, skall vi ge dem en skarp varning att inte längre tala i det namnet, inte för någon människa. Så kallade de in dem och förbjöd dem att på något vis tala eller undervisa Jesu namn. Men Petrus och Johannes svarade dem: Om det är rätt inför Gud, att vi lyder er mer än honom, det får ni själva avgöra. Men för oss är det inte möjligt att tiga med det som vi har sett och hört.

Då lät de dem gå, sen de kommit med ännu några hotelser. För folkets skull kunde de inte hitta på något sätt att straffa dem, eftersom alla prisade Gud för det som hänt. Mannen som blivit botad genom detta under var ju över fyrtio år.

Kommentar

Medan apostlarna nu står där och talar till folket, slår motståndarna ner på dem. Själva tempelkommendanten har alarmerats. Han kallades ”sagån” och stod i rang närmast översteprästen. Under sig hade han en trupp av leviter, kommenderade av präster. Det är kanske just de som här menas med ”prästerna”. I följe med dem kom ”sadduceerna”, de rika och förnäma herrarna bland tempelprästerskapet. De var den svala och konventionella fromhetens representanter, som ville ha gammaldags religion i måttliga doser. Nu hade de ett dubbelt skäl att vara förbittrade. För det första talade apostlarna om uppståndelsen, vilken sadduceerna förnekade. Dessutom sade de, att uppståndelsen hängde samman med detta att Jesus uppstått. Sådant kunde inte tolereras. Alltså blev de arresterade. Tills vidare fick de hållas i häkte. De hade ju kommit upp till templet för att delta i den sena eftermiddagsbönen, och det började redan skymma.

Nästa dag samlades man för att förhöra de häktade. Lukas räknar upp namnen på en rad av de höga herrarna. Där var Hannas som hade varit överstepräst åren 6–15. Fungerande överstepräst var Kaifas (som innehade tjänsten åren 18–36). Ytterligare två nämns, vilka vi inte vet något om. Lukas förutsätter att de inte behöver någon presentation, vilket visar att han skriver vid en tid, då man ännu hade väl reda också på andrahandspersoner, av det slag, som ganska snart brukar falla i glömska.

Apostlarna förs alltså fram och ställs på samma plats, där Jesus hade stått för inte länge sedan, mitt i den halvcirkel som rådsherrarna utgjorde. Förhöret börjar med en insinuant fråga. Förhörsledarna antyder att sådant folk som apostlarna inte rimligen kan ha utfört detta, om de inte haft tillgång till några skumma krafter. Det förekom en mängd svart magi och hemliga besvärjelsekonster i antiken. Om den saken vittnar papyrusfynden vältaligt. Nu ville rådsherrarna veta vad det var för hemlighetsfull kraft de misstänkta hade begagnat sig av, eller vad det var för besvärjelser de använt.

Petrus svarar med en hövlig påminnelse om det bisarra i hela situationen. Annars brukar man förhöras för illgärningar, inte för välgärningar. Men vill de höga herrarna höra hur detta gått till, så skall både de och allt folket få besked. Det har skett i Jesu namn. Och så kommer anklagelsen: Det var denne Jesus, som ni korsfäste, men som Gud har uppväckt. Petrus citerar psalmordet om stenen som husbyggarna förkastade (118:22). Det ordet hade Jesus en av sina sista dagar använt som en rannsakande fråga till just dessa domare: Har ni aldrig läst–? Nu kommer det tillbaka som en anklagelse. Det gick som Jesus sade. De som skulle bygga upp Israel, de ratade själva hörnstenen. Men nu har Gud lagt den på plats. Och så följer de ord; som ger den klassiska formuleringen av den kristna tron på Jesu absolut unika ställning i historien och hans ofrånkomlighet. Han är inte bara Frälsaren. Han är den ande Frälsaren. Något annat namn finns inte, genom vilket någon skulle kunna bli frälst.

Detta är grunden för all förkunnelse och all mission i Jesu och apostlarnas anda. Evangelium är ett budskap om frälsning, ett erbjudande om syndernas förlåtelse och del i Guds rike, det rike som kommer. Frälsningen har med sig konsekvenser, redan här i den gamla världen, goda konsekvenser, som på många sätt gör det lättare att leva för människor. Men det avgörande är frälsningen, det nya förhållandet till Gud. De goda konsekvenserna är en följd, och de kommer bara där frälsningen tas emot. Va apostlarna här hade gjort var ju en god gärning av det slag, som vem som helst kan uppskatta. Man kan jämföra den med allt det sociala goda – skolor, sjukhus, nya familjeförhållanden – som den kristna missionen har haft med sig. Men apostlarna försöker inte skaffa sig andrum eller rätt att existera genom att peka på det goda de utträttat. Evangeliet kan inte existera anonymt. Det består inte i att man ställer sig till förfogande för vissa sociala insatser. Det måste predikas. Även där det väcker anstöt.

Rådsherrarna häpnar över att enkelt folk kan tala på det viset. De var ”oskolade”, de var ”inte fackmän”, som man kan översätta de uttryck Lukas använder. Men förhöret visade, att de var väl hemmastadda i Skriften och man visste att de vandrat med denne Jesus. Det var inte lätt att veta vad man skulle ta sig till med dem. Den lame mannen stod ju där, frisk och färdig vid deras sida. Man kunde inte förneka faktum. Alltså beslöt man att låta dem gå, sen man skrämt dem till tystnad. Men inte heller det lyckades. De båda apostlarna gav klart besked. De kunde inte tala med vad de själva hört och sett.

Här lyser det igenom, vilken överväldigande upplevelse uppståndelsen var för dem. De hade sett Gud gripa in på ett sätt som var så övertygande och ofrånkomligt, att de måste ta konsekvenserna, vad det än kostade. Hade Gud gjort detta, så var det uppenbart att Kristus var hans Son. Man kunde inte annat än tala om det för andra, så som man fått i uppdrag att göra.

Även rådsherrarna stod inför ett faktum som de inte kunde komma ifrån. Någon tro väckte det inte hos dem, men som realpolitiker tog de konsekvenserna. De vågade inte ingripa mot apostlarna. Det fanns alltför många som fann det uppenbart att här skett ett under. Illa nog var mannen över fyrtio år. Vid den åldern ansågs det uteslutet att någon som varit lam sen barndomen kunde bli frisk. Det lönade sig alltså inte att försöka förklara bort alltsammans.

Hotelserna och frimodigheten (Apg 4:23–30)

Översättning

När de blivit frigivna kom de till sina egna och berättade för dem allt som överstepräster och de skriftlärdade hade sagt till dem. När de hörde det, förenade de sig alla i bön och ropade till Gud och sade: Herre, du som skapat himmelen och jorden och havet och vad däri är, du som låtit den helige Ande tala genom din tjänare Davids mun och sagt:

Varför rasade hedningarna? Varför smidde folken fåfängliga planer? Jordens konungar reste sig, och folkens mäktige gaddade sig samman, mot Herren och mot hans Smorde.

Ja sannerligen, de gaddade sig samman i denna stad, mot din helige tjänare Jesus, som du hade smort, Herodes och Pontius Pilatus tillsammans med hedningarna och Israels stammar, för att utföra det som du i din makt och ditt rådslut hade bestämt skulle få ske. Och nu Herre, ge akt på deras hotelser och låt dina tjänare med all frimodighet förkunna ditt ord, och räck ut din hand så att människor botas och det sker tecken och under genom Jesu, din helige tjänares namn.

Kommentar

När apostlarna släppts går de tillbaka till församlingen, som tydligen var samlad på den vanliga mötesplatsen, troligen för att bedja för dem som förts bort. Där berättar de om allt som man hotat dem med. Församlingens svar blir att alla förenar sig i bön. Lukas använder ett ord som betyder att man bad ”endräktigt och samstämmigt”. Bönen som han återger är full av gammaltestamentliga citat och vändningar. Man kunde sin Bibel. Det var där man hade lärt sig att bedja. Där såg man förebilderna till det som nu hände. Osökt kom man att tänka på en liknande händelse för snart 750 år sedan, på konung Hiskias Kungen över Assur, den fruktade Sanherib som stod med sin här i landet, hade sänt ett hotelsebrev till Jerusalem. Hiskia tog emot brevet av sändebuden, läste det och gick sen upp i Herrens hus och bredde ut det inför Herrens ansikte och bad. I samma anda och delvis med samma ord bad man nu. Man använde också en psalm, den 2:a, som alla judar läste som en psalm om Messias. Där talades om hur hedningarna och de som hade makten skulle gadda sig samman mot Herren och hans Smorde. Herrens ”Smorde” var ju Messias. Lukas använder här den grekiska formen ”Kristus”, den som snart skulle användas som namn på Jesus. Vad som sades i den psalmen, var precis det som man nu upplevde. Man behövde inte citera mer än de första verserna i sin bön. Församlingen visste alla: ”Han som bor i himmelen ler, Herren bespottar dem.” Man gjorde alltså som Hiskia. Man lade fiendens alla hotelser för Guds fötter och lät honom ta hand om dem. Sedan bad man om frimodighet och slutligen om nya tecken genom Jesu namn. Jesus kallas här ”din helige tjänare”. Det är två bord som vi redan mött. Jesus var ”Guds Helige” och han var den ”Herrens tjänare” som Jesaja talat så mycket om, den som skulle lida och bli upprättad av Gud. Båda uttrycken är gammaltestamentliga. De visar hur man tog Skriften till hjälp för att tolka Kristi hemlighet. Senare skulle man finna andra ord. Dessa två hör till de mest ursprungliga, och de visar att Lukas haft tillgång till goda källor och använt dem väl.

Livet i urförsamlingen (Apg 4:31–37)

Översättning

När de slutat bedja, skakades platsen där de var samlade, och de fylldes alla av den helige Ande och bar fram Guds ord med frimodighet. Hela skaran av dem som trodde var ett hjärta och en själ, och inte en av dem kallade något av det han ägde för sitt eget, utan de hade allting gemensamt. Med stor kraft vittnade apostlarna om Herrens Jesu uppståndelse, och alla möttes de av stor välvilja. Det fanns ju inte någon bland dem som led nöd, eftersom de som ägde mark eller hus sålde dem och

kom med betalningen och lade den för apostlarnas fötter. Sedan delades det ut bidrag åt var och en i mån av hans behov.

Josef, en levit, bördig från Cypern, som av apostlarna hade fått tillnamnet Barnabas (det betyder en som tröstar och förmanar) ägde en åker. Den sålde han och kom med pengarna och lade dem för apostlarnas fötter. Kommentar

Lukas ger oss nu åter en skildring av urförsamlingen och fogar till några nya drag. Det karismatiska inslaget inskränkte sig inte till pingstdagens upplevelse. Här heter det på nytt att ”de fylldes av den helige Ande”. De hade naturligtvis inte förlorat den. Anden hade kommit för att stanna. Men Anden äger vi som en ström av liv, som kommer till oss i ständigt nya vågor. Därför talas det i Apostlagärningarna om hur enskilda människor fylldes av Anden och utrustades för någon särskild uppgift. Även detta att ”platsen skakades” får nog ses som minnet av en karismatisk upplevelse.

Anden gav oräddhet när det gällde att vittna. Apostlarna predikade med stor frimodighet om uppståndelsen och gjorde alltså vad de under grova hotelser blivit förbjudna att göra. Anden gav också enhet och endräkt åt församlingen. Alla var ”ett hjärta och en själ”. Man levde som en stor familj och hade allting gemensamt. Vi har redan sett att många var fattiga. Men ingen led nöd. Det gjorde tydligen intryck på omgivningen och skapade en allmän välvilja. Lukas använder här ett uttryck, som också kan betyda ”nåd”, och i några översättningar står det att ”stor nåd var över dem alla”. Men sammanhanget visar, att det här troligen är tal om ”gunst” från människors sida.

Medel för att ta hand om sina fattiga fick man genom att avyttra vad man ägde. Det skedde tydligen inte tvångsvis, utan frivilligt och i mån av behov. Att Barnabas nämns som ett berömvärdt exempel låter oss ana att flera men inte alla gjorde på samma sätt. Det var fråga om en akut nödsituation som fick lov att avhjälpas. Någon varaktig lösning på de ekonomiska bekymren var det inte. Man hoppades på Kristi snara återkomst och räknade inte med några långvariga förpliktelser. När man sen ställdes inför dem, fick man vädja till andra församlingar om hjälp, och insamlingen till ”de fattiga i Jerusalem” blev en samkristen uppgift, som de andra församlingarna solidariskt tog på sig. Men de tog aldrig efter exemplet från denna första tid i Jerusalem. Erfarenheten hade visat, att man med den metoden bara klarade sina bekymmer för tillfället.

Apostlarna hade tydligen redan från början en självklar ställning som ledare för kyrkan. Redan ordet ”apostel” säger oss varför. Det är den grekiska formen av ett hebreiskt ord som betyder ”befullmäktigad ställföreträdare”. De hade Jesu uppdrag att tala och handla på hans vägnar.

Barnabas kommer att nämnas flera gånger i fortsättningen. Lukas gör ofta på det viset, att han i förbigående nämner en person, som sen återkommer i viktigare sammanhang. Det gäller även Paulus och Markus.

Barnabas hette alltså egentligen Josef. Det hette många andra, och det var kanske därför som apostlarna kallade honom Barnabas. Det måste vara arameiska, men som vanligt har grekerna ändrat stavningen nästan till oigenkännlighet. I varje fall börjar namnet med ”bar” som betyder ”son”. På semitiskt vis betecknar det att man präglas av det man är ”son” till. Det kan ha varit ett arameiskt ord som betyder ”vederkvickelse” men också något som har med ”förmaning” att göra. Det ord som Lukas använder som översättning betyder bådadera.

Copyrightregler:

Bo Giertz är upphovsman till såväl översättning som kommentar, Nedladdning och utskrift av såväl översättning som kommentar får endast ske för personligt bruk, All övrig användning av såväl översättning som kommentar måste godkännas av rättsinnehavarna samt

Stiftelsen bibelskolan.com åtar sig att förmedla eventuella förfrågningar om vidare användning av översättning och/eller kommentar till rättsinnehavarna.

REGISTER:Nya Testamentet Apostlagärningarna